

ETELÄISEN MAASEUDUN OSAAJAT EMO RY
STRATEGIA 2014–2020

SISÄLLYS

SIVU

1. EMON STRATEGIA	1
2. STRATEGIAN KATTAMA KOHDEALUE JA VÄESTÖMÄÄRÄ	1
2.1 EMO:n toiminta-alueen määrittely	1
2.2. Toiminta-alueen kuvaus	1
3. ANALYYSI KEHITTÄMISTARPEISTA JA -MAHDOLLISUUKSISTA	4
3.1 Ohjelmakauden 2007–2013 kokemuksia	4
3.2 EMO:n alueen SWOT	5
4. STRATEGIAN KUVAUS JA TAVOITTEET	7
4.1 EMO:n visio 2020 ja strategiset tavoitteet	7
4.2 Strategian painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet	7
4.3 Määrälliset tavoitteet	10
4.4. Kansainvälinen toiminta ja monirahastoisuus	11
5. STRATEGIAN PAIKALLINEN VALMISTELU	12
6. TOIMINTASUUNNITELMA	13
6.1 Hakemusten käsittely	13
6.2 Yhteistyö ja työnjako	13
6.3 Viestintä, tiedottaminen ja oppiminen	14
7. HALLINNON JA SEURANNAN JÄRJESTÄMINEN	16
7.1 Hallitus, jäsenet ja henkilöstö	16
7.2 Strategian toteutumisen seuranta	16
8. STRATEGIAN RAHOITUSSUUNNITELMA	17

LIITTEET

Liite 1	Kaupunkialueiden karttarajaukset
Liite 2	EMO:n yhdistysrekisteriote ja säännöt
Liite 3	EMO:n hallituksen kokoonpano 2014–2015
Liite 4	Sopimukset ELY-keskusten kanssa
Liite 5	Kuntarahasitoumukset
Liite 6	Strategian valmisteluun liittyvät tilaisuudet ja tapaamiset
Liite 7	Hankkeiden valintakriteerit

Tämän strategian laatimiseen on osallistunut työryhmä, johon ovat kuuluneet EMO:n hallituksen jäsenet Antti Jokivirta, Anneli Karlsson, Jyrki Käki, Markku Nieminen, Jari Oksa, Jari Raita, Timo Silván ja Marja Ukkola sekä henkilökuntaan kuuluvat toiminnanjohtaja Esko Pietari, ohjelmapäällikkö Kim Smedslund ja projektipäällikkö Evita Reitti.

1. EMON STRATEGIA

Eteläisen maaseudun osaajat EMO ry:n (jäljempänä EMO) strategia ohjelmakaudelle 2014–2020 on laadittu yhteistyössä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa ja se kuvastaa tahtoa kehittää aluetamme omaehtoisesti niin maaseudulla kuin kaupungeissakin. Strategisena tavoitteenamme on mahdollistaa ja tukea paikallista omaehtoista kehittämis- ja yritystoimintaa. Pyrimme myös lisäämään alueemme toimijoiden verkostoitumista ja yhteistyötä sekä levittämään tietoa paikallisesta kehittämisestä. Haluamme tarjota parasta paikallisen kehittämisen asiantuntijuutta ja olla itse aktiivisena toimijana rakentamassa yhteistä maaseutuamme.

Leader-toimintatavalla on saatu tähän mennessä hyviä tuloksia ja toimintatavalle on tarvetta alueellamme myös ohjelmakaudella 2014–2020. Jotta omaehtoisella kehittämisellä saataisiin aikaan pysyviä tuloksia, se ei voi perustua pelkkään vapaaehtoistyöhön vaan lisäksi tarvitaan muita resursseja. Tästä johtuen EMO hakee ohjelmakaudelle 2014–2020 Leader-ryhmän statusta ja Leader-toimintatavan mukaista maaseudun kehittämisrahaa sekä muuta rahoitusta alueensa kehittämiseen.

2. STRATEGIAN KATTAMA KOHDEALUE JA VÄESTÖMÄÄRÄ

2.1 EMO:n toiminta-alueen määrittely

EMO toimii Espoon, Hausjärven, Hyvinkään, Lopen, Nurmijärven, Riihimäen, Tuusulan ja Vantaan kunnissa, joista Espoo, Vantaa, Hyvinkää, Nurmijärvi sekä Tuusula sijaitsevat Uudenmaan maakunnassa ja Riihimäki, Hausjärvi sekä Loppi Hämeen maakunnassa. Suomen Ympäristökeskuksen vuonna 2013 tekemän aluetypologialuokituksen mukaan koko alueen maaseutu luokitellaan kaupunkien läheiseksi maaseudeksi. Espoon, Hyvinkään, Riihimäen, Tuusulan ja Vantaan ydinkeskustat eivät kuulu EMO:n toiminta-alueeseen. Näillä maaseuturahoituksen ulkopuolelle rajatuilla keskusta-alueilla käytetään kaupunkien paikallislähtöiseen kehittämiseen varattua hankerahoitusta.

Kuntien yhteenlaskettu kokonaispinta-ala on noin 2560 km². Yhteensä EMO:n alueen kunnissa oli vuoden 2013 lopussa 640 809 asukasta. Manner-Suomen maaseutuohjelmaan vuosina 2014–2020 kuuluvan EMO:n toiminta-alueen väestömäärä on arviolta noin 100 000 henkilöä.

2.2 Toiminta-alueen kuvaus

Historia ja kulttuuri: Alueen asutushistoria ulottuu esihistorialliselle ajalle, ja sen nykyiseen muotoon vaikutti erityisesti pääradan rakentaminen 1800-luvulla. Radanvarsipaikkakunnille muodostui teollisuutta ja asutusta, joiden vaikutukset näkyvät edelleen ympäristössä. Myös kulttuuriperintö on rikas. Tuusulanjärven taiteilijayhteisön jäsenet ja Nurmijärvellä asunut Aleksis Kivi ovat kansainvälisestikin tunnettuja kansamme kulttuurivaikuttajia, mutta myös vähemmän tunnettua kulttuuria löytyy. Esimerkiksi harrastajateatteritoiminta on alueella vilkasta ja useissa kylissä toimii kesäteatteri. Pääkaupunkiseudun läheisyys on vaikuttanut siihen, että alueelle on muuttanut aikojen saatossa ihmisiä paitsi eri puolilta Suomea myös enenevässä määrin ulkomailta. Muuttajat ovat tuoneet mukanaan oman kulttuurinsa, mikä elävöittää aluetta omalta osaltaan.

Luonto ja ympäristö: EMO:n alueen kunnat sijaitsevat Vantaajoen valuma-alueella. Joki saa alkunsa Hausjärveltä ja sivuhaaroineen se kulkee pohjois-eteläsuuntaisesti alueen halki. Seudulla on myös lukuisia erikokoisia järviä ja lampia, joiden kunto vaihtelee. Espoossa alue ulottuu merelle ja siihen sisältyy saaristoa. Alueen pohjoisosan tyypillistä maisemaa ovat havumetsävaltaiset Salpausselän reunamuodostumien harjut. Laajoja viljelyksessä olevia peltoalueita löytyy etenkin Hausjärveltä, Tuusulasta ja Nurmijärveltä. Suurin osa metsistä on talouskäytössä, mutta seudulta löytyy myös laajoja virkistyskäyttöön kaavoitettuja metsiä sekä erilaisiin suojeluohjelmiin kuuluvia alueita. Maa-ainestenoittoa tehdään paljon.

Ulkoilu ja virkistys: Vaihtelevat maastot tarjoavat hyvät mahdollisuudet ulkoiluun ja liikuntaan. Espoossa sijaitsevat Nuuksion kansallispuiston metsäalueet ja reittiverkostot, Itä-Vantaalta aukeavat retkeilyreitit Sipoonkorven kansallispuistoon, Hyvinkäällä on laaja Kytäjän-Usmen ulkoilualue. Alueella on useita pidempiä merkittyjä vaellus- ja retkeilyreittejä, kuten Seitsemän veljeksien reitti Tuusulasta Nurmijärven kautta Hyvinkäälle sekä Ilvesreitti Lopella ja Riihimäellä. Vuosittain järjestetään merkittäviä ulkoilutapahtumia, kuten Poronpolun patikka Lopella sekä Mommilanjärven soutelu Hausjärvellä. Alueella on myös lukuisia golfkenttiä ja talvisin hyvät laskettelumahdollisuudet.

Rakennettu ympäristö: Alueen eteläosissa on runsaasti omakotitaloalueita ja kaupunkikeskuksia, pohjoisosissa on puolestaan paljon loma-asutusta vesistöjen rannoilla. Taajamien lisäksi alueella on edelleen runsaasti kyliä ja haja-asutusalueita. Uusia asutuskeskittymiä syntyy jatkuvasti. Uudenmaan kunnissa maaseudulle rakentamista säädellään paikoitellen hyvinkin tarkasti ja rakennuslupia uudiskohteille haja-asutusalueilla voi olla vaikea saada. Infrassa on paikoitellen puutteita tai heikkouksia, esimerkiksi kunnallinen tai vesiosuuskuntien vesi- ja viemäriverkosto ei tavoita kaikkia talouksia, mahdollisuus nopeisiin valokuituyhteyksiin on vain murto-osalla ja myrskyn sattuessa sähköt voivat olla poikki useita päiviä. Teiden kunto ja kunnossapito vaihtelevat ja yksityisteitä on paljon.

Liikenneyhteydet: EMO:n alueen liikenneverkosto on erinomainen. Vantaalla sijaitsee Helsinki-Vantaan kansainvälinen lentokenttä. Päärata kulkee alueen halki, Riihimäeltä ja Keravalta erkanevat ratayhteydet itään, Hyvinkäältä on ratayhteys Hangon vientisatamaan. Kaupunkikeskusten lisäksi lähiliikenteen juna pysähtyy myös useissa kylissä, mikä mahdollistaa paitsi Helsinkiin suuntautuvan pendelöinnin myös alueen sisällä tapahtuvan liikkumisen. Lähiaikoina valmistuva Kehärata tulee parantamaan yhteyksiä lentokentälle sekä itä-länsisuuntaista junaliikennettä. Etelä-pohjoissuunnassa aluetta halkoo E12-tie Helsingistä Tampereelle ja itä-länsisuunnassa Kehä I-III (Espoo, Vantaa), valtatie 25 (Hanko-Porvoo) sekä kantatie 54 (Turku-Lahti). Huolimatta hyvästä liikenneverkostosta maaseudulla asuminen edellyttää EMO:nkin alueella oman auton käyttöä. Paikoitellen julkinen liikenne puuttuu kokonaan tai vuoroja kulkee niin harvoin, että päivittäisten asioiden hoitaminen julkisen liikenteen turvin ei onnistu. Eriyisesti linja-autojen vuoroliikenne alueen sisällä sekä kaukoliikenne alueen ulkopuolelle on supistunut.

Väestömäärän muutokset ja väestörakenne: Alueen asukasmäärä on kasvanut seitsemän vuoden aikana 9,3 % ja väestöennusteen mukaan määrä jatkaa kasvuaan (taulukko 1). Muuttoliikenne suuntautuu sekä pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin päin että alueen sisällä kaupunkikunnista ympäröivälle maaseudulle, mutta myös päin vastoin. Väestörakenne on kaikissa suhteissa monipuolinen, vaikka kunnat ovatkin erilaisia. Esimerkiksi Espoossa ja Vantaalla vieraskielisten osuus väestöstä on muita alueen kuntia suurempi.

Taulukko 1. EMO:n alueen kuntien asukkaat vuosien 2006 ja 2013 lopussa ja väestöennuste 2020 (Tilastokeskus 2014).

Kunta	Asukkaita 31.12.2006	Asukkaita 31.12.2013	Muut kuin suomen-, saamen- tai ruotsinkieliset 31.12.2013	Väestöennuste 2020
Espoo	235 019	260 753	31 949 (12,25 %)	281 970
Hausjärvi	8 536	8 808	184 (2,09 %)	9 153
Hyvinkää	44 310	46 188	2 070 (4,48 %)	47 655
Loppi	8 006	8 341	126 (1,51 %)	9 118
Nurmijärvi	38 006	41 178	1 219 (2,96 %)	44 177
Riihimäki	27 503	29 318	1 180 (4,02 %)	31 687
Tuusula	35 434	38 125	1 139 (2,99 %)	41 530
Vantaa	189 711	208 098	27 515 (13,22 %)	225 483
Yhteensä	586 525	640 809	65 382 (10,20 %)	690 773

Ikärakenne on tasapainoinen. Suurin osa väestöstä on työikäisiä 25–64-vuotiaita, mutta myös nuoria ja nuoria aikuisia on paljon (taulukko 2).

Taulukko 2. Ikärakenne EMO:n alueen kunnissa vuoden 2013 lopussa (Tilastokeskus 2014).

Kunta	14-vuotiaat tai nuoremmat	15–24-vuotiaat	25–44-vuotiaat	45–64-vuotiaat	65-vuotiaat tai vanhemmat
Espoo	50 723 (19,45%)	32 971 (12,64%)	77 055 (29,55%)	65 702 (25,20%)	34 302 (13,15%)
Hausjärvi	1 744 (19,80 %)	776 (8,81%)	2 066 (23,46%)	2 673 (30,35 %)	1 549 (17,59%)
Hyvinkää	7 646 (16,55%)	5 663 (12,26%)	11 258 (24,37%)	13 129 (28,43%)	8 492 (18,39%)
Loppi	1 634 (19,59%)	722 (8,66%)	1 804 (21,63%)	2 462 (29,52 %)	1 719 (20,61%)
Nurmijärvi	9 265 (22,50%)	4 659 (11,31%)	10 237 (24,86%)	11 426 (27,75%)	5 591 (13,58%)
Riihimäki	4 941 (16,85%)	3 685 (12,57%)	7 150 (24,39%)	8 218 (28,03%)	5 324 (18,16%)
Tuusula	7 893 (20,71%)	4 301 (11,28%)	9 547 (25,04%)	10 984 (28,81%)	5 400 (14,16%)
Vantaa	37 791 (18,16%)	25 608 (12,31%)	60 528 (29,09%)	55 056 (26,46%)	29 115 (13,99%)
Yhteensä	121 637 (18,98%)	78 385 (12,23%)	179 645 (28,03%)	169 650 (26,47%)	91 492 (14,28%)

Työllisyys ja elinkeinorakenne: Työttömyysaste EMO:n alueen kunnissa oli 8,0 % vuonna 2012, mikä vastaa kutakuinkin maan keskiarvoa (taulukko 3). Alkutuotannon osuus työpaikoista on pieni ja suurin osa työllistyy palvelusektorille. Useimpien työpaikka sijaitsee oman asuinkunnan ulkopuolella, joten pendelöinti on alueella tyypillistä.

Taulukko 3. Työllisyys EMO:n alueen kunnissa vuoden 2012 lopussa (Tilastokeskus 2014).

Kunta	Työvoima	Työlliset	Työttömät	Työvoiman ulkopuolella
Espoo	134 866 (52,51%)	126 250 (49,16%)	8 616 (3,35%)	121 958 (47,49%)
Hausjärvi	4 347 (49,03%)	4 015 (45,29%)	332 (3,74%)	4 519 (50,97%)
Hyvinkää	22 908 (50,25%)	20 899 (45,84%)	2 009 (4,41%)	22 684 (49,75%)
Loppi	3 848 (46,16%)	3 579 (42,93%)	269 (3,23%)	4 488 (53,84%)
Nurmijärvi	20 631 (50,67%)	19 622 (48,19%)	1 009 (2,48%)	20 088 (49,33%)
Riihimäki	14 542 (49,78%)	13 046 (44,67%)	1 496 (5,12%)	14 673 (50,22%)
Tuusula	19 519 (51,45%)	18 498 (48,76%)	1 021 (2,96%)	18 417 (48,55%)
Vantaa	111 140 (54,13%)	101 434 (49,40%)	9 706 (4,73%)	94 172 (45,87%)
Yhteensä	331 801 (52,43%)	307 343 (48,57%)	24 458 (3,87%)	300 999 (47,57%)

Kuntien välinen yhteistyö: Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti muodostavat yhdessä KUUMA-alueen, jonka kunnat tekevät yhteistyötä mm. aluekehittämisessä ja palvelutuotannon parantamisessa. Yhteistyö on rakentunut myös HUS-sairaanhoidopiirin ympärille. Seudullinen yhteistyö toimii myös pohjoisella alueella Hausjärvellä, Hyvinkäällä, Lopella ja Riihimäellä, jotka muodostavat Hyvinkään-Riihimäen talousalueen. Alueellinen koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO) on toiminut sekä KUUMA-kuntien alueella että Hyvinkään-Riihimäen talousalueella. Hausjärvi, Hyvinkää, Loppi ja Riihimäki omistavat yrityksille neuvonta- ja koulutuspalveluita tarjoavan yrityspalveluyhtiö YritysVoimala Oy:n. Vastaava yhtiö Järvenpään, Karkkilan, Keravan, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten, Tuusulan, Sipoon ja Vihdin alueella on Keski-Uudenmaan Kehittämiskeskus Oy Forum eli KEUKE. Kuntaliitoksista käydään keskustelua sekä Uudenmaan että Hämeen puolella aluetta, mutta varsinaisia yhdistämisen neuvotteluja ei ole vielä käynnistetty.

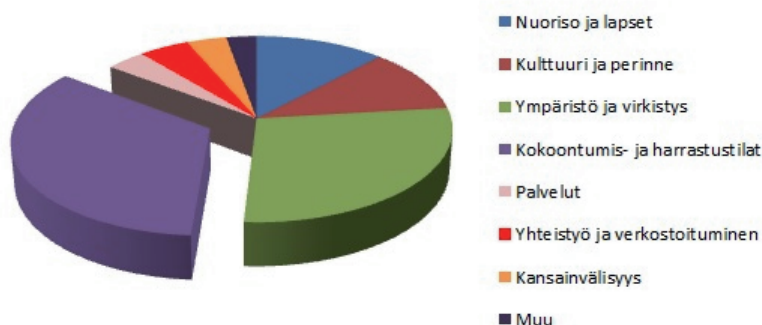
3. ANALYYSI KEHITTÄMISTARPEISTA JA -MAHDOLLISUUKSISTA

3.1 Ohjelmakauden 2007–2013 kokemuksia

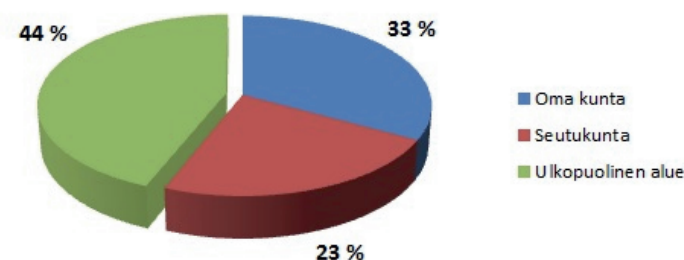
Ohjelmakaudella 2007–2013 EMO toimi Leader-ryhmänä ja rahoitti Leader-rahoituksella yhteensä 110 yleishyödyllistä hanketta ja 44 yrityshanketta. Hankkeet toteuttivat EMO:n paikallista kehittämisohjelmaa, jonka tavoitteita olivat ympäristön laadun turvaaminen sekä paikalliskulttuurin, maaseutu-asumisen ja maaseudun yritystoiminnan edistäminen. Yleishyödyllisistä hankkeista määrällisesti eniten rahoitettiin

kokoontumis- ja harrastustilojen kunnostamiseen ja kehittämiseen liittyviä hankkeita, myös ympäristöön ja virkistykseen liittyviä hankkeita oli runsaasti (kaavio 1). Yritystukien hakijat olivat pääsääntöisesti aloittavia ja pieniä yrityksiä, jotka hakivat tukea aloitusvaiheen investointeihin ja toiminnan laajentamiseen sekä monipuolistamiseen. Kansainvälisiä hankkeita käynnistyi niukasti ja ympäristötuen ja ei-tuotannollisten investointien tuen lausuntopyyntöjä EMOLle ei tullut lainkaan.

Kaavio 1. EMO:n 2007–2013 rahoittamat hankkeet hanketyypeittäin.

Kaavio 2. Hankkeiden rahavirtojen kohdentuminen.

EMO:n hankkeiden taloudellista vaikuttavuutta selvitettiin Laurea-ammattikorkeakoulussa vuonna 2010 tehdyssä opinnäytetyössä.

Tutkimuksessa selvitettiin 17 EMO:n rahoittaman hankkeen rahavirtojen suuntautumista omaan kuntaan, seutukuntaan tai seutukunnan ulkopuolelle. Tutkimuksen mukaan Leader-hankkeilla oli merkittävä paikallistaloudellinen vaikutus, sillä yli 50 % rahoituksesta kohdistui omaan kuntaan tai seutukuntaan (kaavio 2).

EMO:n näkemys ohjelmakaudesta 2007–2013 on se, että Leader-toiminnalla aikaansaatii alueellamme uusia työpaikkoja ja lisättiin maaseudun elinvoimaisuutta, paikallisen kehittämisohjelman tavoitteita saatiin toteutettua ja Leader-toiminta tuli tunnetummaksi. Myös yhteistyö kuntien kanssa maaseudun kehittämiseksi parantui. Ohjelmakauden ongelmana olivat erityisesti niukat resurssit suhteessa lisääntyneisiin hallinnollisiin tehtäviin, mikä vaikeutti ryhmän panostusta varsinaiseen kehittämistyöhön. Oman haasteensa toimintaan aiheuttivat ohjelmakautta koskeneet säädökset, kuten keinotekoiset kaupunkien karttarajaukset, kansainvälisten hankkeiden hankala byrokratia, hankkeiden korkea minimitulokiraja ja se, ettei kehittämistä ja investointeja voitu tehdä samassa hankkeessa.

EMO:n sidosryhmien mielestä parasta Leader-toiminnassa kaudella 2007–2013 oli se, että EMO:n toiminta oli asiakaslähtöistä ja rahoituksen avulla voitiin toteuttaa asioita, jotka kehittivät omaa asuinalueita ja sen elinvoimaisuutta: yhteisöllisyys lisääntyi talkoiden ja yhteisen tekemisen avulla ja maaseudulle syntyi uusia yrityksiä, työpaikkoja ja elinkeinotoimintaa. Pahinta Leader-toiminnassa oli sidosryhmien mielestä sen byrokratia vaikeaselkoisine liitteineen ja tulkinnanvaraisine säädöksineen. Hakemusten pitkät käsittelyajat olivat ongelmallisia välirahoituksen vuoksi, investointitukien pienuus ei motivoinut hakemaan tukia ja karttarajaukset estivät hyviäkin hankeideoita toteutumasta. Toimintatavalle on kuitenkin sen haasteista huolimatta tulevaisuudessa kysyntää. Erityisesti alueen kunnat pitävät tärkeänä Leader-rahoitusta yrityksille sekä toimintatavan ulottamista kaupunkien keskustoihin.

3.2 EMOn alueen SWOT

ALUEEN SISÄISET VAHVUUDET

- monipuolinen väestörakenne
- paljon lapsiperheitä
- monikulttuurisuus
- kulttuuriperintö ja pitkä historia
- muuttovoittoisuus
- monipuolinen elinkeinorakenne
- korkea työpaikkaomavaraisuus
- paljon eri alojen osaajia
- paljon oppilaitoksia
- monipuolinen ympäristö: peltoa, metsiä, rakennettua ympäristöä
- maaseutualue on väljästi rakennettua
- maaseudun rauhallisuus, hiljaisuus ja luonnonläheisyys
- Vantaanjoki ja muut vesistöt
- hyvät virkistys- ja luonnossaliikkumis- mahdollisuudet
- hyvä liikenneverkosto (päärata, lentokenttä, laivayhteydet ja moottoritiet)
- sijainti lähellä pääkaupunkiseutua
- monissa asioissa inhimillinen mittakaava

ALUEEN SISÄISET HEIKKOUEDET

- yhteisöllisyyden puute ja ihmisten eristäytyminen pois yhteisöstään
- elämäntyyli on kiireistä ja työpaikkakeskeistä: nukkumalähiöitä on paljon
- alueelle muuttaneet ovat juurtuneet huonosti
- alue- ja paikallisidentiteettiä ei ole
- ikääntyvien määrä nousee
- nuoret eivät juuri ole mukana perinteisessä yhteisöllisessä toiminnassa
- yrittäjähengen puute
- kehittäminen painottuu kaupunkikeskuksiin
- kuntien palvelut vähenevät ja/tai etääntyvät
- yksityisiä lähipalveluita ja -tuotteita on huonosti tarjolla
- maaseutualueen joukkoliikenneyhteydet ovat puutteelliset
- infra rapistuu tai on puutteellista tai herkästi haavoittuvaa
- kansainvälistyminen on lapsenkengissä
- lähidemokratia toteutuu kunnissa vaihtelevasti eikä maaseudun asukkaiden ääni kuulu riittävästi päätöksenteossa
- vain osaa kylistä kehitetään suunnitelmallisesti
- osa erityisesti nuorista ja maahanmuuttajista on syrjäytymisvaarassa

ALUEEN ULKOPUOLELTA TULEVAT MAHDOLLISUUDET

- ulkopuolelta tuleva raaka-aineiden, palveluiden ja osaamisen kysyntä, mm.
 - uusiutuva energia
 - (luomu)ruoka
 - matkailupalvelut
- uusien asukkaiden mukanaan tuoma osaaminen ja yrittäjyys
- kuntien koon kasvun edellyttämä uudenlainen asukasdemokratia

ALUEEN ULKOPUOLELTA TULEVAT UHAT

- palveluiden keskittäminen
- järjestäytynyt rikollisuus ja sen mukanaan tuomat ongelmat ja turvattomuus
- ympäristö- ja luonnononnettomuudet
- ilmiöiden äärevöityminen
- maa-ainesoton lisääntyminen
- kuntien koon kasvamisesta aiheutuva päätöksenteon etääntyminen ja heikkenevät vaikuttamismahdollisuudet

Vahvuuksien hyödyntäminen: Alueella asuu paljon ihmisiä, sen väestörakenne on monipuolinen, ikärakenne tasapainoinen ja useimmille löytyy työpaikka kohtuullisen matkan päästä. Selkeästi maaseutumaisia alueita on vielä runsaasti ja maaseudun tarjoamaa rauhallisuutta, väljyyttä sekä luonnon läheisyyttä arvostetaan. Asukkailta löytyy monipuolista osaamista. Välimatkat ovat suhteellisen lyhyitä ja alue on lähellä pääkaupunkiseutua sekä merkittäviä liikenneyhteyksiä.

Vahvuuksia voitaisiin hyödyntää valjastamalla ihmisillä oleva osaamispotentiaali ja kulttuuritausta omaehtoisien kehittämistoiminnan käyttöön nykyistä paremmin. Maaseutu tarjoaa erinomaiset puitteet mm. virkistys- ja harrastustoimintaan ja matkailupalveluiden käyttöön, joita tulisi hyödyntää paremmin esim. rakentamalla tai parantamalla reitistöjä ja tuotteistamalla palveluita. Erilaisille tuotteille ja palveluille löytyisi markkinoita sekä alueen sisä- että ulkopuolelta, minkä vuoksi yritystoimintaa ja kolmannen sektorin palvelutuotantoa tulisi kehittää.

Heikkouksien voittaminen: Uudet asuinalueet ovat monin paikoin nukkumalähiöitä, joissa ei ole yhteisöllisyyttä, sillä pendelöinti kodin ja työn välillä vie vapaa-ajan ja voimat. Maallemuuttajat ja maahanmuuttajat kotiutuvat hitaasti uudelle asuinpaikalleen ja monia vaivaavat juurettomuuden ja ulkopuolisuuden tunteet. Ikääntyvien määrä nousee ajan myötä. Nuoria on vaikea saada mukaan perinteisiin yhteisön toimiin, kuten yhdistystoimintaan. Yrittäjyyttä ei osata nähdä yhtenä vaihtoehtona työllistää itsensä. Osa nuorista on syrjäytymisvaarassa. Kuntien palvelut vähenevät ja etääntyvät eikä yksityisiä lähipalveluita ole tarjolla riittävästi niiden tilalle. Kehittäminen painottuu kaupunkikeskuksiin ja taajamiin, eikä maaseudun asukkaiden ääni kuulu riittävästi päätöksenteossa. Vain osaa kylistä kehitetään suunnitelmallisesti. Infra rapistuu, on puutteellista ja herkästi haavoittuvaa. Kansainvälistyminen on lapsenkengissä eikä sen tuomaa lisäarvoa osata nähdä.

Yhteisöllisyyttä voidaan parantaa mahdollistamalla ihmisten kohtaaminen sekä lisäämällä paikallisen kulttuurin, perinteiden ja historian tunnettavuutta ja kulttuurien vaihtoa sekä kylätoimintaa. Eri-ikäisiä tulisi aktivoida mukaan toimintaan heidän tarpeitaan kuunnellen. Liikkumisen tarvetta voidaan vähentää suosimalla lähituotteiden ja -palveluiden syntymistä, hyödyntämällä sähköisiä järjestelmiä sekä lisäämällä ja monipuolistamalla paikallista yrittäjyyttä ja edistämällä uuden teknologian käyttöönottoa. Kylien suunnitelmallista kehittämistä voidaan edistää mm. kyläsuunnitteluprosessin kautta. Infran omaehtoista parantamista, esim. vesi- ja kuituosuuskuntien toimintaa, tulisi suosia. Kansainvälistymisen tuomia mahdollisuuksia pitää tuoda paremmin esille ja mahdollistaa pienimuotoiset siihen liittyvät kokeilut. Yritysten kansainvälistymistä voidaan vahvistaa mm. tukemalla kansainvälisiä markkinointitoimia, verkostoitumista ja asiantuntijapalveluita. Kansainvälistymiseen on mahdollisuuksia myös maahanmuuttajien kautta.

Mahdollisuuksiin tarttuminen: Uusiutuvalle energialle sekä luomu- ja lähiruualle on kysyntää pääkaupunkiseudulla. Koska alueella sijaitsee kansainvälinen lentokenttä ja satamatkin ovat lähistöllä, erityisesti päivämatkailuun sopiville luonto-, hoiva-, kulttuuri- ja matkailupalveluille voisi löytyä kysyntää. Sekä yritykset että kolmas sektori voivat osallistua palveluiden tuottamiseen. Tämä edellyttää sekä pienten ja aloittavien yritysten tukemista että kolmannen sektorin toimijoiden valmiuksien parantamista. Alueella asuvilla on eri alojen osaamista, mikä on hedelmällinen alusta uusien innovaatioiden syntymiselle.

Uhkiin varautuminen: Osa nykyisistä palveluista on vaarassa siirtyä alueen ulkopuolelle entistä suurempiin yksiköihin ja päätöksenteko entistä kauemmas. Rajojen vapautumiseen liittyvät lieveilmiöt, kuten järjestäytyneen rikollisuuden leviäminen, aiheuttavat turvattomuuden tunnetta asukkaissa. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat luonnononnettomuudet tai muut ympäristöonnettomuudet voivat vaikuttaa tilapäisesti tai pidemmän aikaa, esim. viimeaikaiset myrskyt ovat aiheuttaneet alueella laajoja ja pitkään kestäneitä sähkökatkoja. Maa- ja kallioainesten ottoa tapahtuu alueella jo nyt paljon ja useimmat kokevat sen heikentävän asumisviihtyvyyttä. Uhkiin varautumisessa avainasiana on ennakointi ja tiedon lisääminen. Esim. lähidemokratian toteutumista pitää miettiä jo ennen kuntaliitosten syntymistä ja turvallisuuteen liittyviä asioita jo ennen kuin mitään ikävää on tapahtunut. Kansalaisvaikuttamisen keinoja tulisi tehdä tunnetummiksi.

4. STRATEGIAN KUVAUS JA TAVOITTEET

4.1 EMO:n visio 2020 ja strategiset tavoitteet

EMO:n visiona on toimia alueensa paikallisen kehittämisen parhaana asiantuntijaorganisaationa ja kehittäjänä. Haluamme mahdollistaa omaehtoisen kehittämisen sekä maaseudulla että kaupungeissa rahoittamalla hankkeita, aktivoimalla alueen asukkaita ja toteuttamalla omia strategisia hankkeita. Rahoittamisessa käytämme maaseuturahaston lisäksi muita rahastoja ja ohjelmia.

Strategiset tavoitteemme ovat:

- paikallisen, omaehtoisen kehittämisen ja yritystoiminnan mahdollistaminen ja tukeminen
- yhteistyön lisääminen
- paikalliseen kehittämiseen liittyvän tiedon lisääminen ja levittäminen.

4.2 Strategian painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet

EMO:n strategiassa on neljä painopistettä:

- Sosiaalinen pääoma ja osallistuvuus
- Hyvä arki ja asuminen
- Lapset ja nuoret osana yhteisöä
- Yrittäjyydellä kestävä kasvua

SOSIAALINEN PÄÄOMA JA OSALLISTUVUUS TAVOITTEENAMME:

erilaisten ihmisten, erityisesti maahan- ja maallemuuttajien, saaminen mukaan oman yhteisönsä toimintaan

kylien, kaupunginosien sekä yhdistysten osaamisen, yhteistyön ja verkostoitumisen lisääminen
asukasvaikuttamisen, lähidemokratian sekä kylien ja kuntien välisen yhteistyön paraneminen

yhteisen toiminnan mahdollistavien toimitilojen kunnostaminen tai rakentaminen

paikallisen perinteen tai kulttuurin luominen, tallentaminen, monipuolistaminen, tuotteistaminen ja välittäminen

maaseudun ja kaupunkien välisen vastakkainasettelun vähentäminen ja yhteistyön lisääminen

Tuemme mm.:

- yhteisöllistä toimintaa mahdollistavien kylätalojen, kokoontumis- ja harrastustilojen kunnostamista ja rakentamista
- virtuaalikylätalojen, sosiaalista mediaa ja/tai sähköisiä alustoja hyödyntävien ratkaisujen käyttöä kylien toiminnan ja palvelujen esilletuomiseen ja yhdistysten sekä asukkaiden käyttöön
- paikallisen historian, kulttuurin tai perinteen tallentamista ja tuottamista sekä hiljaisen tiedon siirtämistä, kuten kyläkirjojen laatimista tai kotiseutuhistorian tallentamista
- kylien ja/tai kaupunginosien brändäämistä ja tuotteistamista
- toiminnallisten tai teemallisten kyläsuunnitelmien laatimista ja toteuttamista
- yhdistysten osaamista ja toiminnan laatua parantavia toimenpiteitä, kuten viestintään tai lainsäädännölliseen osaamiseen liittyvää kouluttamista
- yhdistysten/kylien sisäistä ja niiden välistä yhteistyötä sekä verkostoitumista lisääviä toimenpiteitä, kuten yhdistysten tai kylien yhteismarkkinointia, tiedottamista tai tuotteistamista
- kaupungeissa ja maaseudulla toimivien yhdistysten yhteisiä hankkeita

- kylien yhteistyöelinten kuten kyläfoorumien, neuvottelukuntien tms. tai uusien yhteistyömuotojen, kuten sähköisten kyläfoorumien perustamista
- eri ikäryhmien yhteistyötä lisääviä toimenpiteitä, kuten yhteisten kokoontumistilojen kunnostamista, sukupolvirajat ylittäviä tapahtumia tai kerhotoimintaa
- maahan- ja maallemuuttajia sekä lapsia ja nuoria yhteisön toimintaan aktivoivia toimenpiteitä, kuten kerho- ja harrastustoimintaa
- kyläläisiä yhteisön toimintaan mukaan aktivoivia toimenpiteitä, kuten kylätapahtumia
- kylätoiminnan järjestäytymistä ja tehostamista, kuten kyläyhdistysten perustamista ja rekisteröintiä sekä yhdistysten laatujärjestelmien laatimista
- kyläavustaja-, -koordinaattori tai -asiamiestoimintaa.

HYVÄ ARKI JA ASUMINEN TAVOITTEENAMME:

eri ikäryhmien maaseudulla asumisen mahdollistaminen ja sitä tukevat palvelut
liikkumisen tarvetta vähentävien palveluiden tai rakenteiden syntyminen ja säilyminen
yhteisölliseen rakentamiseen liittyvän infran rakentaminen ja kunnossapito
vesistöjen, ympäristön, luonnon sekä maisemien kunnostaminen, suojelu ja hoito
maaseudun harrastus-, matkailu- ja luonnossaliikkumismahdollisuuksien parantaminen
viihtyisä, turvallinen ja terveellinen asuinympäristö
paremmat mahdollisuudet vaikuttaa asuinympäristön suunnitteluun
edistää paikallisten tuotteiden ja palveluiden syntymistä

Tuemme mm.:

- kylien ja yhteisten kokoontumispaikkojen turvallisuussuunnittelua ja suunnitelmien toteuttamista, kuten kylätalojen pelastussuunnitelmien laatimista
- virkistyspaikkojen ja -reittien suunnittelua ja toteuttamista
- vesi-, viemäri- ja/tai kuituosuuskuntien selvityksiä ja aktivointia
- kylätalojen liittämistä vesi-, viemäri- ja/tai kuituverkkoon
- kylien kiinteiden tai liikkuvien moni- tai lähipalvelupisteiden perustamista ja/tai kehittämistä
- vesi- ja jätehuoltoon, energiatehokkuuteen ja uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön liittyvää neuvontaa, suunnittelua ja toteuttamista
- vesistöjen suojelua ja kunnostamista, kuten vesiensuojelutoimia, asukkaiden toteuttamia kunnostustoimia
- maisemien suojelua ja kunnostamista, kuten maisemasuunnitelmien laatimista ja niiden toteuttamista
- maalla asumista helpottavia palveluita, kuten kylä- ja mökkitalokkaripalveluita sekä lähituotteita tai -palveluita suosivia vaihtoehtoja
- ikääntyneiden kotona asumisen mahdollistavia ratkaisuja, kuten kyläavustajia
- liikkumiseen liittyviä uusia ratkaisuja, kuten kimppakyytien tai asiointiliikenteen kehittämistä
- atk-osaamista parantavia toimenpiteitä, kuten kyläkohtaisia atk-tukihenkilöitä
- maankäytön suunnitteluun liittyvää kansalaisvaikuttamista, kuten asukaslähtöisten maankäytön suunnitelmien laatimista
- toiminnallisten tai teemallisten kyläsuunnitelmien laatimista ja toteuttamista.

LAPSET JA NUORET OSANA YHTEISÖÄ TAVOITTEENAMME:

lasten ja nuorten saaminen mukaan oman yhteisönsä toimintaan

lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien parantaminen

nuorten työelämävalmiuksien parantaminen

nuorten yrittäjyyden tukeminen

Tuemme mm.:

- alle 35-vuotiaita työllistäviä yrityksiä
- alle 35-vuotiaita yrittäjiä
- alle 35-vuotiaiden yrittäjien yritystoiminnan mentorointia
- lapsille ja nuorille sopivien harrastuspaikkojen tai -tilojen rakentamista tai kunnostamista tai muita lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia parantavia toimenpiteitä
- lasten ja nuorten itse ideoimien tapahtumien ja toiminnan toteuttamista
- lasten ja nuorten osallistumista yhteisölliseen toimintaan kuten talkoisiin, tilaisuuksien ja tapahtumien järjestämiseen, yhdistysten hallitusten toimintaan, kerhojen vetämiseen ja verkkosivujen päivittämiseen
- nuorten työelämäkokeiluja, työssä oppimista, työharjoittelua tai oppisopimuskoulutusta edistäviä toimenpiteitä
- nuorten työelämävalmiuksia parantavia toimenpiteitä
- lasten ja nuorten yrittäjävalmiuksien parantavia toimenpiteitä, kuten tiedonvälitystä, yrittäjyyskokeiluja ja osuuskuntien perustamista.

Käytännön toimenpiteenä EMO hakee teemahanketta, jossa lapset ja nuoret voivat toteuttaa ideoimiaan asioita.

YRITTÄJYYDELLÄ KESTÄVÄÄ KASVUA TAVOITTEENAMME:

mikroyritysten toiminnan käynnistäminen ja/tai kehittäminen

aloittavien yritysten tukeminen

työllistävien yritysten tukeminen

yritysten välisten sekä yritysten ja yhdistysten välisten verkostojen ja yhteistyön lisääntyminen

maaseudun palvelurakenteen monipuolistaminen

tuotteiden jalostusarvon lisääminen

biotalouden ja uusiutuvan energian käytön lisääminen

yhdistystoiminnan yrittäjämäistyminen

sukupuolten välisen tasa-arvon lisääminen

Tuemme mm.:

- 1-10 htv:tä työllistävien yritysten perustamista, investointeja ja/tai kehittämistä
- yritysten toimintaedellytyksiä parantavia ratkaisuja kuten sijaispankkitoimintaa
- osuuskuntayrittäjyyttä
- pienten yritysten verkostoitumista ja yhteistyötä lisääviä toimenpiteitä
- yritysten tai yhdistysten liikeideoiden profiloimista ja tuotteistamista
- innovatiivisia ideoita, kuten jonkin asian tekemistä uudella tavalla tai uuden asian tekemistä, esim. uusi tuote, prosessi, järjestelmä tai palvelu
- kylä-, kylätalojen ja yhdistysten liiketoiminnallista osaamista ja kannattavuutta edistäviä toimenpiteitä, kuten kylätalojen liiketoimintasuunnitelmien laatimista
- sosiaali-, hyvinvointi-, palvelu-, matkailu-, käsityö-, kulttuuri-, green care -alan yrittäjyyttä
- puun jalostusastetta nostavia toimenpiteitä
- bioenergiaprojekteja
- tuotteiden korkean asteen jatkojalostukseen pyrkiviä yrityksiä
- hevosiiin tai pieneläimiin liittyvää yrittäjyyttä
- naisyrittäjyyttä
- yritysten ja yhdistysten yhteistyötä lisääviä toimenpiteitä, kuten kylätalojen hyödyntämistä yritystoiminnassa, kylätoimistojen perustamista
- yritysten mukaan saamista yhteisön toimintaan, kuten kylä- ja niissä toimivien yritysten yhteisiä tapahtumia sekä kylä- ja palveluluetteloiden laatimista
- yhdistysten palvelutuotannon lisäämistä ja/tai parantamista, kuten sopimuksellisuuden edistämistä harrastuspaikkojen tekemisessä ja/tai ylläpitämisessä.

4.3 Määrälliset tavoitteet

EMOn määrälliset tavoitteet ohjelmakaudelle 2014–2020 ovat:

- 140 hanketta, joista 95 yleishyödyllisiä hankkeita ja 45 yrityshankkeita
- 18 uutta yritystä
- 30 uutta työpaikkaa, joista 10 työllistää naisen ja 15 alle 35-vuotiaan
- 30 uudistettua tai säilytettyä työpaikkaa, joista 12 työllistää naisen ja 15 alle 35-vuotiaan
- 20 uutta tuotetta tai palvelua
- 40 uutta tai päivitettyä kyläsuunnitelmaa tai muuta asukaslähtöistä suunnitelmaa
- 15 ympäristön tai vesistöjen kunnostus- tai hoitosuunnitelmaa
- 70 000 tuntia vastikkeetonta työtä
- 1000 vastikkeettoman työn tekemiseen osallistunutta henkilöä, joista naisia 400 ja alle 35-vuotiaita 150 henkilöä
- 15 kunnostettua tai uutta rakennusta
- 10 hankkeena tuotettua uutta tai uudistettua tapahtumaa tai tilaisuutta
- 10 000 osallistujaa erilaisiin tilaisuuksiin, joista naisia 6000 henkilöä ja alle 35-vuotiaita 1000 henkilöä
- 10 kansainvälistä hanketta
- 1 EMOn järjestämä kansainvälinen seminaari.

4.4 Kansainvälinen toiminta ja monirahastoisuus

EMOn kansainvälinen toiminta nivoutuu yhteen strategian muiden tavoitteiden kanssa läpäisyperiaatteella. Kaikkia strategian toimenpiteitä voi toteuttaa kansainvälisesti, mutta painopiste on kolmella osa-alueella: nuoriso, kulttuuri ja osaaminen. Kansainvälistymisen tavoitteena on tuoda lisää osaamista ja lisäarvoa omaan paikalliseen kehittämiseen. Innovaatio-, kehittämis- ja tietojenvaihtoyhteistyöhön kannustetaan, myös eri alojen yhteistyöhankkeet ovat mahdollisia. Hakijoita ohjataan tarvittaessa eri rahoituslähteille, nuorisohankkeen voi esimerkiksi toteuttaa myös Erasmus+ -ohjelman kautta. EMO tekee yhteistyötä muiden Leader-ryhmien kanssa aktiivoinnin ja tukitoimien osalta.

Toiminta-alueen yhdistysten kansainvälistymistä edistetään teemahankkeella, jolla voidaan toteuttaa pienimuotoista kansainvälistä vaihtoa, kv-hankkeiden valmistelua, tapahtumia tms.. Vieraita otetaan edelleen vastaan ja tarvittaessa ulkomaalaisille tarjotaan harjoittelu- tai opintopaikkoja. Myös kansainvälistyminen maahanmuuttajien kautta on EMOn tavoitteena.

Päättäneellä ohjelmakaudella kansainvälistä yhteistyötä on tehty erityisesti Viron, Latvian ja Liettuan kanssa. Ohjelmakaudella 2014–2020 yhteistyötä rakennetaan näiden olemassa olevien kontaktien pohjalta.

Esimerkkejä kv-hankkeista:

- nuorten tutustuminen yritysmaailmaan ja yritysosaaminen
- nuorten koulutus, kulttuuriosaaminen, kansainväliset some-oppimisverkostot
- yhteistyöhankkeet: oppimis- ja innovaatiohankkeet/verkostot
- yrittäjäverkostot
- temaattinen yhteistyö: kulttuurisektori, (terveys)liikunta, ympäristöosaaminen jne.

Kansainvälisyyttä mitataan paikallisten kontaktien, kansainvälisten kontaktien ja uusien hankkeiden määrällä sekä osaamisen kasvulla (mm. oppimisraportit).

EMO käyttää strategian toteutuksessa eri rahastoja. Kaupunkeihin sijoittuvan paikallisen kehittämisen (Leaderin) osalta käytetään toimintalinjaa 5. EMOn kaupunkialueiden kehittämisen painopisteinä ovat lapset ja nuoret, syrjäytymisen ehkäiseminen, maahanmuuttajien kotouttaminen, osaamisen edistäminen ja osallistuvuuden lisääminen. Pilottiluonteisesta toiminnasta siirrytään ohjelmakauden edetessä pysyvämpään toimintatapaan resurssien salliessa. EMO luo verkostoja alueen aikuiskoulutuslaitoksiin, ammatillisen koulutuksen laitoksiin ja nuorisojärjestöihin yhteistyön kehittämiseksi toimijoiden ja rahoituksen välillä. Yhteistyön toivotaan lisäävän Erasmus+ -, Grundtvig-, Leonardo- ja Leader-ohjelmien välistä synergiaa, erityisesti koulutus- ja innovaatiotoiminnassa. Tavoitteena on, että ohjelmakauden lopussa EMolla olisi toimiva yhteistyö eri rahoitusohjelmien välillä sekä olisimme toteuttaneet tai olleet mukana eri ohjelmien hankkeissa.

5. STRATEGIAN PAIKALLINEN VALMISTELU

EMOn strategia vuosille 2014–2020 on pyritty laatimaan laajapohjaisesti, osallistavasti ja alhaalta ylöspäin –periaatetta noudattaen. Strategiaa varten on kuultu alueen asukkaita, paikallisia ja alueellisia yhdistyksiä, järjestöjä ja seuroja, hankkeita toteuttaneita tahoja, elinkeinoelämän neuvontajärjestöjä, ELY-keskusten edustajia, paikallisia oppilaitoksia, kuntien virkamiehiä ja luottamushenkilöitä. Strategian laatimisessa on hyödynnetty EMOn hallituksen ja jäsenistön paikallistuntemusta sekä henkilökunnalla olevaa Leader-työn tuomaa tietoa. Strategialuonnos on ollut nähtävillä ja vapaasti kommentoitavissa EMOn verkkosivuilla kevästä 2013 asti.

Asukkaiden mielipiteitä alueen kehittämistä on kerätty erityisesti seutukunnallisten kylähankkeiden kautta. Hankkeissa on laadittu asukaslähtöisiä kyläsuunnitelmia ja järjestetty kyläiltoja sekä keskustelutilaisuuksia, joissa esiin tulleita kehittämistarpeita, -toiveita ja ideoita on hyödynnetty suoraan tämän strategian laatimisessa. Esimerkiksi Nurmijärven kunnassa tehtiin vuoden 2013 aikana lähes kaikkiin kyliin asukaslähtöiset kyläsuunnitelmat, joiden pohjaksi jaettiin n. 5000 talouteen kyläkysely. Kyselyyn saatiin 741 vastausta, joita on hyödynnetty strategiassa. Hyvinkäällä tehtiin vuonna 2012 turvallisuussuunnitelmat kaikille halukkaille kylille ja myös näissä suunnitelmissa esiin tulleet asiat on otettu huomioon.

Paikallisten yhdistysten, seurojen ja järjestöjen, hankkeiden toteuttajien, elinkeinoelämän neuvontajärjestöjen, oppilaitosten, ELY-keskusten edustajien, kuntien virkamiesten ja luottamushenkilöiden mielipiteitä on kerätty strategiaan sähköisen kyselyn ja paikallisten tilaisuuksien avulla. Syksyllä 2012 EMO järjesti Linnaseutu ry:n kanssa seminaarin, jossa em. tahoilla oli mahdollista antaa palautetta Leader-toiminnasta ja kertoa mielipiteitään paikallislähtöisestä kehittämistä. Vastaavan sisältöisiä tilaisuuksia järjestettiin syksyn 2012 aikana Hyvinkäällä, Nurmijärvellä, Tuusulassa ja Vantaalla. Keväällä 2013 toteutettuun sähköiseen kyselyyn, joka lähetettiin sähköpostitse em. tahoille saatiin 148 vastausta. Lisäksi EMO sai käyttöönsä Uudenmaan ELY-keskuksen alueellista ohjelmaa varten tehdyn sähköisen kyselyn tulokset, jotka koskivat EMOn alueen Uudenmaalla sijaitsevia kuntia. Tähän kyselyyn EMOn alueelta tuli 26 vastausta.

EMO on osallistunut sekä Hämeen Kylät ry:n että Länsi-Uudenmaan Kylät ry:n paikallistoimintaohjelmien laatimiseen sekä Hämeen ja Uudenmaan ELY-keskusten alueellisten ohjelmien laatimiseen. Paikallistoimintaohjelmissa esiin tulleita kehittämisteemoja on otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon EMOn strategiassa ja strategia on linjassa myös ELY-keskusten ohjelmien kanssa.

Kunnanjohtajien ja keskeisten virkamiesten kanssa keskusteltiin Leader-toiminnan järjestämisestä kaikissa EMOn alueen kunnissa useaan eri otteeseen vuosien 2012–2014 aikana.

Kaupunkien läheisen maaseudun ja kaupunkialueiden asukaslähtöisestä kehittämistä on neuvoteltu asukkaiden ja yhdistysten kanssa mm. Riihimäellä talven ja kevään 2014 aikana.

EMOn hallitus ja hallituksesta muodostettu strategiatyöryhmä on työstänyt strategiaa kokouksissaan sekä erikseen järjestetyissä työpajoissa useaan otteeseen vuosien 2012–2014 välisenä aikana. EMOn jäsenille strategian laatimisesta on tiedotettu puolivuositain jäsenkirjeen yhteydessä.

6. TOIMINTASUUNNITELMA

6.1 Hakemusten käsittely

Hankehakemukset tehdään ja käsitellään sähköisesti Hyrrä-järjestelmässä, johon liittyvissä asioissa EMO:n henkilökunta opastaa hakijoita. Hakemuksia voi toimittaa EMOLle ilman erillisiä hakuajoja. Hankeidean testaamiseksi hakija voi halutessaan laatia epävirallisen ideapaperin hallituksen kommentoitavaksi ennen varsinaisen hakemuksen tekemistä. Hallituksen kokouksissa esitellään sekä hankeideat että uudet hankehakemukset hallitukselle. Päätöksenteon aikatauluttamiseksi ja myöntövaltuuden seurannan helpottamiseksi saapuneet hakemukset kootaan lausunnonantokokouksiin, joita järjestetään n. 2–3 kk:n välein. EMO:n hallitus osallistuu hakemusten käsittelyyn päätöskokousten välillä pidettävissä hallituksen kokouksissa. Rahoitettavat hankkeet valitaan valintakriteereiden perusteella, jotka on esitetty erillisessä liitteessä.

Tarvittaessa voidaan käyttää erillisiä asiantuntijoita tai muodostaa työryhmiä hakemusten käsittelyä varten. Yrityshankkeista pyydetään lausunnot alueellisilta yrityspalveluyksiköiltä tai muilta vastaavilta asiantuntijoilta. ELY-keskuksiin pidetään aktiivisesti yhteyttä ja niille tiedotetaan saapuneista hankkeista. EMO toimii sekä Uudenmaan että Hämeen ELY-keskuksen alueella, mutta juridiset viranomaispäätökset EMO:n Leader-rahoitteisista hankkeista tehdään Hämeen ELY-keskuksessa.

6.2 Yhteistyö ja työnjako

EMO:n strategia on yhteensopiva Hämeen ja Uudenmaan maakuntasuunnitelmien kanssa. Hämeen maakuntasuunnitelmassa 2035 tähdätään siihen, että ihmiset haluaisivat ja voisivat edelleen tehdä työtä ja asua Hämeessä, joka on samalla aktiivinen ja menestyvä osa Etelä-Suomen laajaa metropoli-alueetta. Uudenmaan maakuntasuunnitelman 2033 tavoitteena on kasvu ja ekologinen kestävyys mm. hyödyntämällä maakunnan eri osien vahvuuksia, turvaamalla edellytykset palveluiden tuottamiselle ja kehittämällä toimivaa ja tehokasta yhteiskuntarakennetta. Uudenmaan liiton kanssa on neuvoteltu kaupunkien paikallislähtöisen kehittämisen toteuttamisesta Leader-ryhmien kautta. EMO:n strategia kytkeytyy Uudenmaan maakuntaohjelmaan erityisesti teemoissa Sosiaalinen pääoma ja osallistuvuus sekä Lapset ja nuoret osana yhteisöä, jotka toteuttavat Uudenmaan maakuntaohjelman tavoitteita.

EMO:n strategia on linjassa myös Hämeen ja Uudenmaan ELY-keskusten alueellisten ohjelmien kanssa. On sovittu, että pääsääntöisesti ELY-keskukset rahoittavat suuret, yli 180 000 €:n hankkeet ja yli 10 htv:tä työllistävät yritykset, mutta tarvittaessa asioista neuvotellaan tapauskohtaisesti.

Alueellisella tasolla EMO tekee yhteistyötä maakunnallisten kylien yhteenliittymien ja muiden sellaisten maakunnallisten ja alueellisten organisaatioiden kanssa, jotka osallistuvat aluekehittämistyöhön. Tällaisia organisaatioita ovat mm. alueella toimivat korkeakoulut Laurea, HAMK ja Humak, mahdollisia yhteistyökohteita ovat mm. tiedottaminen ja kv-toiminta, joissa yhteistyötä on tehty kaudella 2007–2013. Alueen oppilaitoksia hyödynnetään itsearviointien tekemisessä. Myös naapuritoimintaryhmien kanssa tehdään yhteistyötä.

Paikallisella tasolla yhteensovittamiskeskustelut on käyty alueellisten yrityspalveluyksiköiden ja yritysten neuvontaorganisaatioiden kanssa, joista keskeisiä EMO:n alueella ovat ProAgria Etelä-Suomi, Keski-Uudenmaan kehittämiskeskus Keuke, Keski-Uudenmaan Uusyrityskeskus ja Hyvinkään-Riihimäen seudulla toimivat YritysVoimala Oy ja Yrityspaja. Yhteistyö on järjestetty siten, että EMO toimii rahoittajan roolissa ja ohjaa yritysneuvontaa tarvitsevat asiakkaat em. yksiköihin. Ennen rahoituspäätösten tekemistä EMO pyytää yksiköiltä lausunnot hankkeiden liiketaloudellisesta kannattavuudesta sekä alueen kilpailutilanteesta. Paikallisten yhdistysten kanssa yhteistyötä on tehty etenkin EMO:n omien hankkeiden kautta ja tätä järjestelyä jatketaan kaudella 2014–2020.

6.3 Viestintä, tiedottaminen ja oppiminen

EMOn viestinnän tavoitteena on strategian ja rahoitusmahdollisuuksien tunnetuksi tekeminen sekä paikallislähtöisestä kehittämistyöstä, hankkeista ja niiden tuloksista tiedottaminen.

Taulukko 4. Oppimissuunnitelma.

Kohderyhmä	Osaamisen tarve	Keinot	Vastuutaho(t)
EMOn henkilökunta ja hallitus	Ohjelmakauden 2014–2020 hallinnointiin liittyvä osaaminen.	Henkilökunta ja hallituksen jäsenet osallistuvat ministeriön, Mavin, maaseutuverkostoyksikön ja ELYn järjestämiin koulutuksiin. Laatuksikirja jaetaan henkilökunnalle ja hallituksen jäsenille. Uusille hallituksen jäsenille laaditaan perehdytyskansio.	Maa- ja metsätalousministeriö, Mavi, maaseutuverkostoyksikkö, ELY-keskus. EMOn henkilökunta huolehtii materiaalien jakamisesta hallitukselle.
Hankehakijat	Hankeosaaminen, mm. Hyrrä-järjestelmän käyttö ja Katso-tunnisteiden hakeminen.	Henkilökohtainen neuvonta. Yleiset koulutustilaisuudet. Ohjekansio + verkkosivut.	EMOn henkilökunta.
Alueen yhdistykset, järjestöt ja seurakunnat	Liiketoiminnallinen osaaminen. Yhdistyksen toimintavalmiuksien parantaminen. Verkostoituminen.	Työpajat, seminaarit, koulutukset, aktivointitilaisuudet.	EMO järjestää koulutuksia yhteistyössä alueen oppilaitosten (HAMK, Laurea, Hyria) ja muiden asiantuntijatahojen kanssa.
Yrittäjät ja yritystoiminnasta kiinnostuneet	Yritysten kansainvälistyminen. Lasten ja nuorten yrittäjyyskoulutus.	Työpajat, seminaarit, koulutukset, aktivointitilaisuudet.	EMO järjestää tarvittaessa tilaisuuksia elinkeinoelämän neuvontajärjestöjen kanssa.
Alueen asukkaat	Valmius kehittää omaa asuinympäristöä, esim. asukasvaikuttamisen keinot.	Työpajat, seminaarit, koulutukset, aktivointitilaisuudet. Kyläsuunnitteluprosessi.	EMO järjestää koulutuksia yhteistyössä alueen oppilaitosten (HAMK, Laurea, Hyria) ja muiden asiantuntijatahojen kanssa.

Kohderyhmä	Sisältö	Kanavat	Aikataulu	Vastuu
EMO:n hallitus, henkilökunta ja jäsenistö	Strategian eteneminen. EMO:n toiminta.	Suorat kontaktit.	Tarvittaessa. Jäsenistölle jäsenkirje kaksi kertaa vuodessa.	EMO:n toiminnanjohtaja.
Hämeen ja Uudenmaan ELY-keskukset	Vireille tulleet hankeideat ja niiden työstäminen. Hankkeiden neuvonta. Strategian eteneminen.	Suorat kontaktit. ELY:n edustajalla mahdollisuus osallistua hallituksen kokouksiin.	Tarvittaessa.	EMO:n toiminnanjohtaja ja muu henkilökunta.
Alueen kuntien virkamiehet ja luottamushenkilöt	Strategian eteneminen. Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö.	Suorat kontaktit. Tapaamiset esim. johtoryhmien kokousten ja valtuustojen kyselytuntien yhteydessä. Raportti strategian etenemisestä.	Raportti vuosittain. Johtoryhmän kokouksiin vuosittain. Valtuuston kyselytunnille ohjelmakauden alussa ja valtuuston vaihtuessa. Muu yhteydenpito tarvittaessa.	EMO:n toiminnanjohtaja, muu henkilökunta ja hallitus.
Elinkeinoelämän neuvontajärjestöt	Yhteistyömahdollisuudet. Yrityshakijoiden neuvonta ja lausunnonanto.	Suorat kontaktit.	Tarvittaessa. Ohjelmakauden alussa ja henkilöstövaihdosten yhteydessä.	EMO:n toiminnanjohtaja ja muu henkilökunta.
Muut yhteistyökumppanit, esim. alueella toimivat oppilaitokset, maakunnalliset kylien yhteenliittymät	Yhteistyömahdollisuudet. Leader-toiminta.	Suorat kontaktit. EMO asiantuntijajäsenenä Hämeen Kylien hallituksessa ja jäsenenä Länsi-Uudenmaan Kylät ry:ssä.	Tarvittaessa. Yhdistysten kokousten yhteydessä.	EMO:n toiminnanjohtaja ja muu henkilökunta.
Alueella toimivat yhdistykset, järjestöt ja yhteisöt	Leader-toiminta.	Tiedotteet tai uutiskirjeet. Yhdistysten kokouksiin ja tapahtumiin osallistuminen. EMO:n verkkosivut, Facebook-sivut ja leadersuomi.fi -sivusto. Tiedotus-, koulutus- ja aktivointitilaisuudet.	Uutiskirje tai tiedote 3-4 kertaa vuodessa. Yhdistysten tilaisuuksiin osallistuminen mahdollisuuksien mukaan. Omien tilaisuuksien järjestäminen mahdollisuuksien mukaan.	EMO:n hankeneuvoja. Muiden Leader-ryhmien ja/tai ELY-keskusten yhteiset tiedotushankkeet. Tilaisuuksien järjestämisessä yhteistyökumppaneina mm. maakunnalliset kylien yhteenliittymät, paikalliset yhdistykset ja muut Leader-ryhmät.
Alueen asukkaat	Yhteistyömahdollisuudet. Leader-toiminta.	EMO:n verkkosivut, Facebook-sivut, leadersuomi.fi -sivusto. Tiedotus-, koulutus- ja aktivointitilaisuudet, tapahtumat, näyttelyt, tempaukset. Lehdistötiedotteet, ilmoitukset paikallislehdissä.	Koko ohjelmakauden ajan.	EMO:n toiminnanjohtaja ja muu henkilökunta.

7. HALLINNON JA SEURANNAN JÄRJESTÄMINEN

7.1 Hallitus, jäsenet ja henkilöstö

EMOn kolmikantaperiaatteella muodostettu hallitus vastaa strategian hallinnosta ja toteutuksesta. EMO toimii yhdistyksenä yhdistyslainsäädännön mukaisesti ja sillä on henkilö- ja yhteisöjäseniä, vuoden 2014 alussa jäseniä oli n. 80. Tavoitteena on kasvattaa jäsenmäärää systemaattisesti 10 % vuodessa. EMolla on yksi toimisto sekä tarvittaessa alueellinen toimipiste. Toimitiloissa on käytössä strategian toteuttamisen kannalta tarvittavat välineet ja laitteet.

Maaseutuohjelman toteutukseen on käytettävissä 3 htv:ta: toiminnanjohtaja, hankeneuvoja ja osa-aikaiset talouspäällikkö ja kv-koordinaattori. Kaupunkien paikallislähtöisen kehittämistoiminnan edistämiseen varataan tarvittava työvoima. Toiminnanjohtaja vastaa yhdistyksen hallinnon ja omien hankkeiden toteuttamisesta, päivittäisen toiminnan johtamisesta sekä osallistuu hanketoimijoiden neuvontaan. Hankeneuvoja vastaa hankeneuvonnasta ja hakemusten käsittelystä ja on toiminnanjohtajan sijainen. Talouspäällikkö vastaa EMOn taloushallinnosta ja hankkeiden toteuttajille annettavasta taloushallinnon järjestämiseen ja maksatushakemuksiin liittyvästä ohjauksesta ja neuvonnasta. Kv-koordinaattori vastaa EMOn kansainvälisestä toiminnasta ja omalle henkilöstölle, hallitukselle ja hanketoimijoille järjestettävästä valmennuksesta sekä kv-hankkeiden valmistelusta ja neuvonnasta.

Päättäneellä ohjelmakaudella EMolla oli yhteinen talouspäällikkö Etpähä ry:n kanssa, järjestelyä jatketaan myös ohjelmakaudella 2014–2020. Kansainvälisissä asioissa EMO tarjosi päättäneellä ohjelmakaudella osaamistaan hallinnoimalla kv-valmiuksia edistäviä yhteishankkeita ja tarjoamalla kv-neuvontaa. Alustavasti on suunniteltu vastaavanlaista yhteistyötä ohjelmakaudelle 2014–2020 Ykkösakseli ry:n kanssa.

7.2 Strategian toteutumisen seuranta

Hanketoimijoiden näkemyksiä toiminnan onnistumisesta ja kehittämistarpeista kartoitetaan säännöllisin väliajoin. Ohjelmakauden puolivälissä tehdään laajempi väliarviointi Leader-työn onnistumisesta ja ohjelmakauden päättyessä tuloksellisuudesta. Näiden arviointien toteutuksessa hyödynnetään alueen ammattikorkeakouluja.

Strategian toteutumista seurataan mm. seuraavien tietojen avulla:

- hankehakemusten ja yhteydenottojen määrä
- syntyneiden yritysten määrä
- syntyneiden työpaikkojen määrä
- yritysten liikevaihdon kasvaminen
- uusien tuotteiden ja palveluiden määrä
- talkoota tehneiden henkilöiden määrä ja tehdyt talkootyötunnit
- järjestettyjen tapahtumien ja tilaisuuksien määrä ja niihin osallistuneiden määrä
- uusien tai uudistettujen tapahtumien määrä
- tehtyjen kylä- yms. suunnitelmien määrä
- julkaisujen määrä
- hankkeista hyötyvien määrä/hankkeiden vaikuttavuus
- kunnostettujen/rakennettujen rakennusten määrä ja/tai neliömäärä
- ympäristön suojele- tai hoitosuunnitelmien määrä
- rakennettujen tai kunnostettujen luontopolkujen määrä kilometreinä
- kunnostettujen vesistöjen tai ympäristöjen määrä hehtaareina
- hankkeista hyötyneiden asukkaiden määrä.

8. STRATEGIAN RAHOITUSSUUNNITELMA

EMOn strategia rahoitetaan pääosin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman Leader-rahoituksella. Muiden rahastojen rahoitusta käytetään erityisesti lapsiin ja nuoriin tai maahanmuuttajiin kohdistuvissa hankkeissa sekä yhteisöllisyyttä vahvistavissa hankkeissa. Monirahastoisuudella toimenpiteet voidaan ulottaa kaupunkialueille, jolloin samoja toimenpiteitä voidaan toteuttaa maaseutualueella Leader-rahoituksella ja kaupunkialueella muista rahastoista, esim. ESR-rahoituksella tai EU:n erillisohjelmien kautta.

Rahoitus ohjelmakaudelle 2014–2020 on kokonaisuudessaan 7 490 000 €, josta maaseutualueiden Leader-rahoitusta on yhteensä 6 965 000 € ja kaupunkien paikallislähtöiseen kehittämiseen varattua rahoitusta yhteensä 525 000 €. Nämä summat pitävät sisällään hanke- ja yritystukien rahoituksen sekä hallinnolliset kustannukset. Leader-rahoituksessa julkinen tuki jakautuu siten, että EU:n osuus julkisesta tuesta on 42 %, valtion 38 % ja kuntien 20 %. Yksityisen rahoituksen osuus on 35 % kokonaisrahoituksesta eli 2 779 000 €. Yksityinen rahoitus voi koostua rahasta tai vastikkeettomasta työstä. Kuntarahoituksen laskentaperusteina on käytetty kunnassa asuvan maaseutuväestön määrää sekä ohjelmakauden 2007–2013 hanketoiminnan laajuutta alueen kunnissa. Kaupunkien paikallislähtöisen kehittämisen rahoituksen osalta kuntarahoituksen määrää on arvioitu kaupunkialueen laajuuden perusteella. Taulukossa 6 on esitetty EMOn hakema Leader-rahoitus maaseudun yritys- ja kehittämishankkeisiin. Summat eivät pidä sisällään hallintoon käytettävää toimintarahaa.

Taulukko 6. EMOn hakema Leader-rahoitus maaseudun yritys- ja kehittämishankkeisiin.

EU (42%), €	Valtio (38 %), €	Kunnat (20%), €	Julkinen rahoitus yhteensä, €	Yksityinen rahoitus (35 %), €	Kokonaisrahoitus yhteensä, €
1 520 568	1 375 752	724 080	3 620 400	2 439 500	6 059 900

EMOn toimintakustannukset katetaan toimintarahalla, jonka lisäksi EMO hankkii yhdistyksenä omaa rahoitusta. Oma rahoitus muodostuu jäseniltä kerättävistä jäsenmaksuista, sponsorituloista ja muulla toiminnalla hankitusta rahoituksesta. Taulukossa 7 on esitetty toimintakustannusten ja toiminnan aktivoimisen määrä yhteensä sekä prosenttiosuus maaseudun yritys- ja kehittämishankkeisiin haettavasta julkisesta tuesta.

Taulukko 7. EMOn hakema toimintarahaa Leader-toimintaan maaseutualueilla.

	EU, €	Valtio, €	Kunnat, €	Julkinen rahoitus yhteensä, €	Julkinen rahoitus prosentteina
Toimintakustannukset	76 028	68 788	36 204	181 020	5,00
Aktivointi ja toiminnan edistäminen	304 114	275 150	144 816	724 080	20,00
Toimintarahaa yhteensä	380 142	343 938	181 020	905 100	25,00

Rahoituksen arvioidaan jakautuvan EMOn alueella painopisteiden mukaan seuraavasti:

- Sosiaalinen pääoma ja osallistuvuus 30 %
- Hyvä arki ja asuminen 25 %
- Lapset ja nuoret osana yhteisöä 20 %
- Yrittäjyydellä kestävä kasvua 25 %.

Taulukossa 8 esitetään EMOn strategian rahoitussuunnitelma kaudelle 2014-2020.

Taulukko 8. EMO:n strategian rahoitussuunnitelma 2014–2020.

	Leader-rahoitus 2014–2020, €	Kaupunkialueiden paikallislähtöinen kehittäminen 2014–2020, €
EU	1 900 710	77 910
Valtio	1 719 690	70 490
EU ja valtio yhteensä	3 620 400	148 400
Espoo	105 000	0
Hausjärvi	123 200	0
Hyvinkää	105 000	0
Loppi	116 900	0
Nurmijärvi	154 000	0
Riihimäki	84 000	35 000
Tuusula	154 000	21 000
Vantaa	63 000	0
Kunnat yhteensä	905 100	56 000
Julkinen yhteensä	4 525 500	185 500
Yksityinen rahoitus	2 439 500	339 500
Yhteensä	6 965 000	525 000

EMO:n strategian rahoituksen jakautuminen vuosittain on esitetty taulukossa 9. Taulukosta ilmenee myös kaupunkialueiden paikallislähtöisen kehittämisen arvioitu osuus vuosittain.

Taulukko 9. Rahoituksen jakautuminen vuosittain ohjelmakaudella 2014–2020.

	Leader-rahoitus vuosittain, €	Kaupunkialueiden paikallislähtöinen kehittäminen vuosittain, €
EU	271 530	11 130
Valtio	245 670	10 070
EU ja valtio yhteensä	517 200	21 200
Espoo	15 000	0
Hausjärvi	17 600	0
Hyvinkää	15 000	0
Loppi	16 700	0
Nurmijärvi	22 000	0
Riihimäki	12 000	5 000
Tuusula	22 000	3 000
Vantaa	9 000	0
Kunnat yhteensä	129 300	8 000
Julkinen yhteensä	646 500	26 500
Yksityinen rahoitus	348 500	48 500
Yhteensä	995 000	75 000